

Vankeuslain uudistamistyöryhmän 16. kokous

Ajankohta: ma 23.1.2023 klo 13.00-16.00

Paikka: Teams

Osallistujat: Juho Martikainen, Heli Tamminen, Annika Finnberg, Johanna Hietapakka, Marko Aittomäki, Marjatta Kaurala, Paulina Tallroth, Hanna Hemminki-Salin, Jani Ratilainen, Minna Suni-Anttila, Petri Laitinen, Tomi Tuovinen, Anne Kohvakka

Päiväjärjestys

Työryhmässä on aiemmin katsottu, että päiväjärjestysten sisällöstä tulee säätää yhdenmukaisuuden vuoksi. Myös vapautuneet vangit toivat heille pidetyssä kuulemisessa esille sitä, että päiväjärjestyksestä tulisi ilmetä osaston aikataulut selkeästi ja ennakoitavasti.

Keskusteltiin esitetyn pykäläluonnoksen pohjalta siitä, mitä seikkoja päiväjärjestystä koskevan säännöksen tulisi sisältää. Pykäläluonnoksessa esitettyjen seikkojen lisäksi tuotiin esille tarve määrittellä päiväjärjestyksessä vahvuustarkastuksen sekä kanttiinissa ja narikassa käyntien ajankohdat. Lisäksi erityistyöntekijöiden ja terveydenhuollon vastaanottoajat tulisi ilmetä päiväjärjestyksestä. Kattavaan listaukseen ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista pyrkiä.

Keskusteltiin siitä, voiko päiväjärjestyksestä poiketa. Päiväjärjestyksen aikataulujen supistamisesta keskustellaan työryhmässä erikseen myöhemmin. Poikkeaminen ns. parempaan on jo nykyisin käytännössä mahdollista (esim. lisäulkoilut tai joulusauna). Esille tuotiin, että käytännössä päiväjärjestyksen ajankohdat nimenomaan mielletäänkin vähimmäistasoksi.

Puhelujen (ml skype -puhelut) osalta keskusteltiin siitä, onko soitto-aikoja perusteltua kirjata päiväjärjestykseen koska puheluja on mahdollisesti voitava soittaa muinakin aikoina. Samoin keskusteltiin siitä, voidaanko lupaa edellyttävien toimintojen ajankohtia kirjata päiväjärjestyksiin. Sovittiin että asiaa selvitetään tältä osin.

Varmuosastosijoittelu

Aiemmin työryhmässä linjatun mukaisesti varmuusosaston perustamista koskevaa säännöstä (5 luvun 5 §) todettiin muutettavaksi siten, että varmuusosasto perustetaan vastaisuudessa järjestyssääntömääräyksen eikä enää erillisellä operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajan päätöksellä.

Varmuosastosijoittelua koskevaan pykälään todettiin lisättäväksi myös jo aiemmin linjatun mukaisesti maininta siitä, että varmuusosastolle sijoittamisesta on viipymättä ilmoitettava lääkärille tai muulle terveydenhuollon ammattihenkilölle.

Keskusteltiin siitä, velvoittaako jo voimassa oleva sääntely siihen, että varmuusosastolle sijoitettua vankia ja hänen terveydentilaansa on tarkoin seurattava, valvontahenkilöstöä vai terveydenhuoltoa. Todettiin tämän velvoittavan kumpaakin.

Varmuusosastolle sijoittamisen edellytyksiä (5 luvun 6 §) koskeneessa keskustelussa tuotiin esille, ettei varmuusosastolle sijoittamista saisi tehdä nykyistä vaikeammaksi vaan pikemminkin helpottaa sitä. Sijoittamisen edellytykset ovat osoittautuneet käytännössä erittäin tiukoiksi. Varmuusosastolle sijoittamisen toimivaltakynnys tulee sovittaa myöhemmässä vaiheessa muihin toimivallan edellytyksiä koskeviin säännöksiin.

Varmuusosastolle sijoittamisen edellytysten osalta todettiin, että sijoittamisen perusteeksi tulisi säätää vankilasta käsin tehtävät rikokset riippumatta siitä, vaarantavatko ne vankilan järjestystä ja turvallisuutta. Nykyisen rikosnimikkeisiin perustuvan muotoilun todettiin sopivan huonosti vankeuslakiin. Risen arviointi tekemuodosta (tavanomainen, törkeä) on ongelmallista kuten myös syyllisyyden arviointi sinänsä. Peruste epäillä syyllistymistä rikokseen tulisi myös täyttyä koko varmuusosastosijoituksen ajan. Sijoittamisen edellytyksiä koskevaa voimassa olevaa pykälää pidettiin jossain määrin epäselvänä ja todettiin että pykälän tulisikin olla mahdollisimman tarkkarajainen.

Todettiin että järjestäytyneen rikollisuuden osalta on vaikea saada ”näyttöä” varmuusosastosijoituksen perusteeksi erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden johtajien kohdalla.

Keskusteltiin siitä, tuleeko vapauttamisen yrittäminen säätää edelleen itsenäisesti karkaamisen tai sen yrityksen lisäksi. Keskustelussa päädyttiin siihen, että vapauttamisen yritys on perusteltua edelleen säilyttää pykälässä vaikkakin soveltamistilanteet olisivat äärimmäisen poikkeuksellisia.

Voimassa olevan pykälän mukaan vanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle, jos sijoittaminen on perusteltua hänen oman turvallisuutensa takaamiseksi. Ketään ei tiettävästi ole ollut sijoitettuna varmuusosastolle pelkästään tällä perusteella. Keskustelussa todettiin, että on vankeja, joita on pidettävä erillään oman turvallisuutensa takaamiseksi, vaikka vanki ei itse tätä mieltäisi. Päädyttiin kuitenkin siihen, että varmuusosastosijoitus ei ole perusteltu tällaisessa tilanteessa mm. sen vuoksi että varmuusosastosijoitukseen sisältyvät laajemmat valvontavaltuudet eivät ole tarpeen eikä alhaisempaa kynnystä yhteydenpidon valvonnalle voida toisaalta myöskään perustella.

Päädyttiin siihen, että mikäli vanki tulee sijoittaa muista vangeista erilleen oman turvallisuutensa takaamiseksi, niin tällöin perustellumpaa on pitää vanki erillään (18 luku 5 §). Erillään pitäminen ei sisällä esimerkiksi varmuusosaston kaltaista yhteydenpidon valvontaa ja on kestoaltaan lähtökohtaisesti lyhyempi. Erillään pitämistä koskevaa pykälää tulee muuttaa siten että erillään pitäminen on mahdollista myös henkilön oman turvallisuuden takaamiseksi.

Työryhmässä käsitellään myöhemmässä vaiheessa varmuusosastolle sijoittamista koskevaa eteenpäin työstettyä pykäläluonnosta.

Varmuusosastolle sijoittamisen kesto ja perusteiden ilmoittamista koskeva säännös (5 luvun 7 §) edellyttää, että sijoitusta ei voi jatkaa, jos se ei ole enää välttämätöntä. Tämä velvoittaa operatiivista

johtajaa tekemään näissä tilanteissa päätöksen, ettei sijoitusta jatketa. Todettiin kuitenkin, että selvyuden vuoksi päätöstoimivaltasäännökseen (9 §) voitaisiin lisätä asiasta nimenomainen säännös.

Keskustelussa sovittiin poistettavaksi säännös vapaa-ajan toimintoihin osallistumisen kiellosta (myös sopimusosaston osalta tarpeettomana) ja säädettäväksi vapaa-ajantoiminnoista varmuusosaston sisällä (11 luvun 2 §). Sovittiin kuitenkin, että säännös muotoillaan siten, että vapaa-ajantoiminnot voidaan järjestää osaston sisälläkin pienemmissä porukoissa, esimerkiksi kaksi vankia kerrallaan, jos turvallisuusseikat sitä edellyttävät.

Varmuusosastolle sijoitetulla vangilla ei ole oikeutta osallistua vankilan yhteisiin uskonnollisiin tilaisuuksiin. Sen sijaan mahdollisuudesta uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin (11 luvun 3 §). Keskustelussa todettiin, että kieltä osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin on perusteltu eikä pykälään ole muutostarvetta. Käytännössä varmuusosastolle sijoitettujen vankien mahdollisuus uskonnonharjoitukseen toteutuu. Enemmän keskustelua aiheuttaa kirjaston käyttö. Sovittiin että tätä koskeva sääntely tarkistetaan.

Kirjeenvaihtoa, puheluita ja sähköpostin käyttöä varmuusosastolla koskevan pykälän (12 luvun 8 §) osalta todettiin, että pykälän muotoilu on mahdollista tehdä sen jälkeen, kun on sovittu toimivaltakynnyksistä kokonaisuutena. Tarkoituksena on säilyttää alhaisempi toimenpidekynnys varmuusosastolle sijoitettujen vankien yhteydenpidon valvonnan osalta.

Keskustelussa katsottiin, että myös varmuusosastolla olisi perusteltua sallia internetin käyttö. Valvonta voisi olla tavallista tiiviimpää ja sivustot rajatummat kuin muilla osastoilla. Internetin valvontaa tulee myös selvittää kokonaisuutena.

Todettiin että varmuusosastolle sijoitetun vangin tapaamisoikeuden rajoittamista koskeva säännös (13 luvun 1 §:n 2 momentti) voidaan kumota tarpeettomana. Säännöstä ei ole sovellettu. Tapaamista voidaan valvoa tarpeen mukaan ja lisäksi tarvittaessa voidaan asettaa tapaamiskielto.

Varmuusosastolle sijoitetun vangin valvotun tapaamisen keskustelun kuuntelun ja tallentamisen osalta ei ole säädetty toimenpidekynnystä lainkaan (13 luvun 2 §). Tämä on ongelmallista yksityisyydensuojan kannalta. Todettiin, että pykälään on näin ollen lisättävä vastaava toimenpidekynnys kuin puhelun kuunteluun ja tallentamiseen.

Yhteydenpitoa videoyhteyden välityksellä koskevaa säännöstä (13 §) sovittiin täsmennettäväksi siten, että videoyhteydellä käytävää keskustelua voidaan kuunnella samoin edellytyksin kuin tavallisen tapaamisen keskustelua.

Lisäksi keskusteltiin siitä, tulisiko lasten tapaamisiin ottaa kantaa. Keskustelussa tuotiin kuitenkin esille, että lapsitapaamisia on nykyisin järjestetty myös varmuusosastolla ja niitä myös pyritään jatkossakin järjestämään. Todettiin, että kyse on yksittäistapauksellisista päätöksistä.

Keskusteltiin myös varmuusosastolle sijoitettujen mahdollisuudesta saada valvomaton tapaaminen. Käytännössä turvallisuusseikat pääsääntöisesti estävät tämän mahdollisuuden. Keskustelussa päädyttiin siihen, että lainsäädäntöä ei ole perusteltua muuttaa siten, että valvomattomat tapaamiset kiellettäisiin kategorisesti. On perustellumpaa, että jatkossakin valvomattoman tapaamisen edellytykset arvioidaan tapauskohtaisesti.

Tutkintavankien osalta tuotiin voimakkaasti esille tarve säätää mahdollisuudesta sijoittaa myös tutkintavankeja varmuusosastolle. Tätä ei pidetty ongelmallisena syyttömyysolettaman kannalta, koska kyse on turvaamistoimesta. Todettiin että tutkintavankien osalta valmistellaan varmuusosastosijoitusta koskevat säännökset.

Seuraava kokous

Tiistaina 21.2.2023 klo 9-12 teamsissa.

- Toimivaltakynnykset
- Puhelun kuuntelu